Notitie project "Huiselijk geweld en seksueel misbruik"

Versie oktober 2014

1. Aanleiding

In februari 2012 verscheen het rapport 'De mantel der liefde' naar aanleiding van een verkennend onderzoek door Movisie naar huiselijk geweld in orthodox-christelijke kring. Eén van de conclusies uit dit rapport was dat de signalering van huiselijk geweld in orthodox-christelijke kring verbetering behoeft. Dit onderzoeksrapport is besproken in het platform jeugdhulpverlening dat uitgaat van de Hersteld Hervormde Kerk (HHK), Oud Gereformeerde Gemeenten in Nederland (OGGiN), Gereformeerde Gemeenten in Nederland (GGiN) en Gereformeerde Gemeenten (GG). Het rapport van Movisie was mede de aanleiding om een werkgroep opdracht gegeven de wenselijkheid van een specifieke aanpak voor huiselijk geweld nader te onderzoeken. Deze notitie bevat een voorstel om de aanpak van huiselijk geweld niet onder te brengen in een nieuw te vormen adviespunt, maar bij de bestaande instellingen het Ds. G.H. Kerstencentrum en De Vluchtheuvel.

2. Samenstelling werkgroep

De werkgroep bestaat uit de volgende personen:

- J. Bloemendaal (samenroeper), deputaat van het Deputaatschap Diaconale en Maatschappelijk Zorg (namens de Gereformeerde Gemeenten).
- R.A. van der Garde, bestuurder Ds. G.H. Kerstencentrum (namens de Gereformeerde Gemeenten in Nederland).
- M. Geluk, relatie- en gezinstherapeut bij Eleos (namens de Hersteld Hervormde Kerk).
- G.J. Verbruggen, regiomanager De Vluchtheuvel (namens de Gereformeerde Gemeenten).

Namens de Oud Gereformeerde Gemeenten heeft mw. S.F. den Breejen – de Groot, psychologe, de werkgroep van advies gediend.

3. Definitie

Huiselijk geweld kan als volgt worden gedefinieerd (www.huiselijkgeweld.nl / Basisboek huiselijk geweld, 2012):

Huiselijk geweld is geweld dat door iemand uit de huiselijke- of familiekring van het slachtoffer wordt gepleegd.

Toelichting:

De term huiselijk verwijst niet naar de plaats waar het geweld plaatsvindt, maar naar de relatie tussen pleger en slachtoffer bijvoorbeeld: (ex-)partner, gezins- en familieleden. Het geweld kan onder andere fysiek, seksueel en psychisch van aard zijn.

Huiselijk geweld is dus een verzamelterm van verschillende vormen van geweld of intimidatie binnen het gezin: (ex-)partnergeweld, kindermishandeling en verwaarlozing, ouderenmishandeling, eergerelateerd geweld, huwelijksdwang en genitale verminking, mishandeling van ouders door hun kind(eren), mishandeling van adolescenten door ouders of leeftijdsgenoten.

Er is altijd sprake van een machtsverschil tussen dader en slachtoffer. Een ander kenmerk van huiselijk geweld is de omstandigheid dat dader en slachtoffer (waaronder ook minderjarige slachtoffers) desondanks - en soms noodgedwongen – blijvend deel uitmaken van elkaars leef- en woonomgeving. Hiermee hangt samen dat huiselijk geweld vaak een stelselmatig karakter heeft en er een hoog recidiverisico is. Geweld in het gezin gaat vaak met andere problematiek gepaard, zoals spanningen tussen echtgenoten, werkloosheid of verslaving. Bij huiselijk geweld kan het gaan om zowel minderjarige als volwassen slachtoffers.

Omdat veel vragen m.b.t. huiselijk geweld gaan over seksueel geweld (of: misbruik) nemen we ook een definitie op van seksueel geweld (Basisboek huiselijk geweld):

De term seksueel geweld wordt gebruikt voor alle vormen van seksueel getinte, ongewenste handelingen die iemand gedwongen wordt te ondergaan of uit te voeren, of waarvan iemand gedwongen wordt getuige te zijn.

Toelichting:
Voorbeelden zijn: betast worden, gedwongen worden iemand seksueel te bevredigen of verkracht worden. Ook seksuele intimidatie, kinderporno, gedwongen prostitutie of vrouwelijke genitale verminking, vallen onder seksueel geweld.
Kenmerkend voor seksueel geweld is dat de seksuele handelingen plaatsvinden tussen verwanten of huisvrienden. Daarbij is sprake van een afhankelijkheidsrelatie tussen de betrokkenen. Alleen al door deze afhankelijkheidsrelaties is er een vorm van dwang in het spel, maar daarnaast kan er ook fysieke dwang zijn of emotionele druk door psychisch of relationeel overwicht. Hierdoor is het slachtoffer niet in staat te weigeren.
Seksuele contacten tussen een ouder en zijn of haar kind of tussen een volwassene en een minderjarige gelden per definitie als seksueel misbruik.

4. Wenselijkheid van een specifieke aanpak voor huiselijk geweld en seksueel misbruik

De werkgroep is van mening dat advies bij huiselijk geweld in reformatorische kring een specifieke aanpak vergt. Er is veel nood op dit terrein. Dat gaat aan de christelijke gemeente beslist niet voorbij. Elke situatie van huiselijk geweld is er één teveel. Het wekt vertrouwen bij de hulpvrager wanneer de hulpverlener de levensbeschouwelijke achtergrond van de hulpvrager kent. Dat werkt drempelverlagend om advies te vragen of hulp te zoeken. Datzelfde geldt voor ambtsdragers of gemeenteleden die advies kunnen inwinnen bij situaties van huiselijk geweld.
De werkgroep is daarom van mening dat bij de aanpak van huiselijk geweld niet volstaan kan worden met een verwijzing naar algemene instellingen die zich toeleggen op deze problematiek, denk aan de AMK's en de Steunpunten voor Huiselijk Geweld. Het is van belang dat ook binnen de christelijke organisaties voor hulpverlening de kennis over huiselijk geweld wordt vergroot, zodat in de aanpak van huiselijk geweld goed aangesloten kan worden bij de levensbeschouwelijke achtergrond van de reformatorische hulpvragers. Vanuit de bestaande christelijke organisaties kan ook aandacht worden gegeven aan preventie die goed aansluit bij de (kerkelijke) achterban.
Op dit moment zijn er diverse instellingen die van tijd tot tijd geconfronteerd worden met hulpvragen waarin huiselijk geweld een rol speelt. Geen van hen legt zich specifiek toe op de aanpak van huiselijk geweld. Vanuit niet-christelijke instellingen en vanuit ervaringsdeskundigen komt het signaal dat het vaak niet duidelijk is waar hulpvragers terecht kunnen met hun hulpvraag. Dit onderstreept de wenselijkheid om de kennis over huiselijk geweld binnen de bestaande instellingen te vergroten.

5. Overwegingen

Verschillende oplossingsrichtingen zijn overwogen door de werkgroep. De werkgroep heeft uitvoerig overwogen of het wenselijk is om een (nieuw te vormen) adviespunt voor huiselijk geweld en seksueel misbruik op te richten waar hulpvragers in één of enkele gesprekken geadviseerd kunnen worden. Mede op advies van verschillende deskundigen (zowel van binnen als buiten christelijke kring) is de werkgroep tot de conclusie gekomen dat hieraan teveel bezwaren kleven. Daarvoor zijn verschillende argumenten:

- De aanpak van huiselijk geweld en seksueel misbruik gaat verder dan een (kort) advies. Het vraagt om het opbouwen van een vertrouwensrelatie met slachtoffer én dader om zicht te krijgen op situaties van huiselijk geweld en seksueel misbruik. Binnen een adviespunt waar kortdurend advies wordt gegeven is die gelegenheid er niet of onvoldoende.

- Een apart orgaan (een nieuw op te richten adviespunt) kan de aanpak van huiselijk geweld en seksueel misbruik extra complex maken. Een adviespunt spreekt met de hulpvrager, adviseert en moet daarna doorverwijzen. Beter lijkt het om de advisering bij en aanpak van huiselijk geweld en seksueel misbruik onder te brengen in de bestaande instellingen die ook het vertrouwen van de achterban genieten.
- Een negatief effect van het oprichten van een adviespunt voor huiselijk geweld en seksueel misbruik kan zijn dat binnen de achterban de suggestie wordt gewekt dat "zij het wel oppakken". De aanpak van huiselijk geweld en seksueel misbruik is echter iets dat ieders alertheid vraagt.

Het lijkt de werkgroep dan ook geen goede zaak om te kiezen voor het oprichten van een apart adviespunt voor huiselijk geweld en seksueel misbruik. De werkgroep adviseert om binnen bestaande instellingen de kennis over huiselijk geweld en seksueel misbruik te vergroten en deze instellingen te vragen om dit thema veel nadrukkelijker aandacht te geven.

6. Projectvoorstel

Het voorstel is om het ds. G.H. Kerstencentrum, Stichting Schuilplaats en Stichting De Vluchtheuvel op projectbasis de opdracht te geven om een specifieke aanpak te ontwikkelen bij huiselijk geweld en seksueel misbruik in reformatorische kring. Deze instellingen hebben een expliciete binding aan verschillende reformatorische kerken en kunnen fungeren als 'kartrekkers' van dit project. Deze organisaties kunnen dan een voortrekkersrol nemen in het aanstellen van aandachtsfunctionarissen voor huiselijk geweld. De taak van deze aandachtsfunctionarissen bestaat dan uit het organiseren van een conferentie, het beleggen van intervisie voor de aandachtsfunctionarissen, enz. Het is aan de 'kartrekkers' om organisaties zoals Eleos en anderen hierbij te betrekken. Dat geldt ook voor andere instellingen zoals Psychologenpraktijk Brouwer en de vele vrijgevestigde praktijken.

Specifieke taken voor het project "Huiselijk geweld en seksueel misbruik" zijn:

a. Het informeren van de kerkelijke achterban (ambtsdragers, jeugdwerkers, gemeenteleden, instellingen) over huiselijk geweld en de aanpak daarvan.
b. Bewustwording van factoren die de geslotenheid in onze kring bevorderen.
c. Het creëren van een laagdrempelige doorverwijsmogelijkheden naar professionele hulpverlening.
d. Aanspreekpunt voor seculiere organisaties op dit terrein.

Door middel van het project "Huiselijk geweld en seksueel misbruik" worden de genoemde instellingen in de gelegenheid gesteld om menskracht vrij te maken voor aanpak en preventie van de zo ingrijpende problematiek van huiselijk geweld en seksueel misbruik.

Aan het project "Huiselijk geweld en seksueel misbruik" kan een afgebakende termijn van bijvoorbeeld vijf jaar worden gekoppeld. Na twee jaar vindt evaluatie en zonodig bijstelling plaats.

7. Uitwerking

Om het project "Huiselijk geweld en seksueel misbruik" te kunnen uitwerken is nodig dat er binnen het Ds. G.H. Kerstencentrum, Schuilplaats en De Vluchtheuvel aandachtsfunctionarissen voor huiselijk geweld worden aangesteld. Er zijn twee soorten aandachtsfunctionarissen:

a. Op casusniveau. Deze aandachtsfunctionaris heeft de functie om op een gestructureerde (volgens de meldcode) om te gaan met signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Er is een landelijke vereniging voor deze aandachtsfunctionaris: Landelijke Vakgroep Aandachtsfunctionarissen Kindermishandeling (www.lvak.nl).
b. Op beleidsniveau. Deze aandachtsfunctionaris houdt zich vooral bezig met de borging van de meldcode in de werkprocessen van de instelling en verzorgt ook training voor professionals en vrijwilligers. Er is een landelijke vereniging voor deze aandachtsfunctionaris: Landelijke Trainersgroep Aanpak Kindermishandeling (www.ltak.nl).

Deze functies kunnen verenigd zijn in één persoon. Aan de genoemde organisaties kan gevraagd worden om ervoor te zorgen dat in de instellingen beide functies aanwezig zijn. Het vergt een training van twee of drie dagen om aandachtsfunctionaris of trainer te worden. Tussen de aandachtsfunctionarissen in de verschillende instellingen kan een vorm van uitwisseling worden georganiseerd.

De aandachtsfunctionaris dient een spilfunctie te vervullen in het uitwerken van het project "Huiselijk geweld en seksueel misbruik":

- De aandachtsfunctionaris is degene die goede kennis heeft van de aanpak van huiselijk geweld of kindermishandeling en binnen de instelling deze hulpvragen behartigt of collega's adviseert die hiermee te maken hebben.
- Slachtoffers, daders, ambtsdragers, jeugdwerkers, docenten of anderszins kunnen de aandachtsfunctionaris gericht benaderen en een praktijksituatie aan hem / haar voorleggen voor advies.
- De aandachtsfunctionaris ontwikkelt goede kennis van de sociale kaart op dit gebied en kan daardoor goed en tijdig doorverwijzen.
- De instellingen ontwikkelen gezamenlijk PR op het gebied van huiselijk geweld en seksueel misbruik.
- Tussen de aandachtsfunctionarissen van de verschillende instellingen kan een vorm van intervisie worden georganiseerd.
- De aandachtsfunctionaris heeft een functie in het toerusten van de achterban, bijvoorbeeld door binnen de kerken of op scholen avonden te verzorgen over huiselijk geweld en seksueel misbruik.

Voor de praktische uitwerking verwijzen we naar bijlage 1.

8. Financiering

Wanneer de kerken van de genoemde organisaties vragen om te investeren in de aanpak van huiselijk geweld en seksueel misbruik door middel het aanstellen van aandachtsfunctionarissen, dient dit ook gefaciliteerd te worden door middelen hiervoor beschikbaar te stellen. Een begroting hiervoor wordt in bijlage 2 gegeven.

Bijlage 1: Praktische uitwerking

De denklijn van de notitie is hieronder wat verder uitgewerkt. Aan het Ds. G.H. Kerstencentrum, Schuilplaats en De Vluchtheuvel kan gevraagd worden om op projectbasis invulling te geven aan het project "Huiselijk geweld en seksueel misbruik".

1. Taken

De taken van het project zijn:

a. Het informeren van de kerkelijke achterban (ambtsdragers, jeugdwerkers, gemeenteleden, instellingen) over huiselijk geweld en de aanpak daarvan.
b. Bewustwording van factoren die de geslotenheid in onze kring bevorderen.
c. Het creëren van een laagdrempelige doorverwijsmogelijkheden naar professionele hulpverlening. De verwijzingen zullen plaatsvinden naar de verschillende instellingen die in onze achterban werkzaam zijn.
d. Aanspreekpunt voor seculiere organisaties op dit terrein.

Door middel van het project "Huiselijk geweld en seksueel misbruik" worden de genoemde instellingen in de gelegenheid gesteld om menskracht vrij te maken voor aanpak en preventie van het zo ingrijpende onderwerp van huiselijk geweld en seksueel misbruik.
Na twee jaar wordt het project geëvalueerd en waar nodig bijgesteld.

2. Doelgroep

De doelgroep van het project "Huiselijk geweld en seksueel misbruik" zijn allen die te maken hebben met huiselijk geweld, zowel minderjarigen als volwassenen. Tevens kunnen derden zoals ambtsdragers, jeugdwerkers, familieleden en dergelijke advies inwinnen bij situaties van huiselijk geweld en seksueel misbruik.

3. Bemensing

Het Ds. G.H. Kerstencentrum, Schuilplaats en De Vluchtheuvel stellen allen één medewerker aan als aandachtsfunctionaris huiselijk geweld. Bij voorkeur een mix van mannen en vrouwen. De aandachtsfunctionaris is beschikbaar voor advisering en begeleiding bij situaties van huiselijk geweld en seksueel misbruik. De medewerkers van de genoemde instellingen organiseren een vorm van onderling casuïstiekoverleg.

4. Scholing

De betreffende medewerkers volgen allen de cursus voor aandachtsfunctionaris huiselijk geweld. Dit is een twee- of driedaagse cursus die gangbaar is om te worden aangesteld als aandachtsfunctionaris huiselijk geweld bij hulpverlenende instellingen of op scholen.

5. PR

Het Ds. G.H. Kerstencentrum, Schuilplaats en De Vluchtheuvel voeren gezamenlijk PR. Op de websites van de instellingen wordt bekendheid gegeven aan de mogelijkheid om de aandachtsfunctionaris te raadplegen voor advies.

6. Samenwerking andere instellingen

Het Ds. G.H. Kerstencentrum, Schuilplaats en De Vluchtheuvel vormen de 'kartrekkers' van het project "Huiselijk geweld en seksueel misbruik". Daarnaast zijn echter veel andere hulpverlenende instellingen actief in reformatorische kring. Denk aan Eleos, Psychologenpraktijk Brouwer, enz. De kartrekkers van het project organiseren met regelmaat (het streven is: jaarlijks) een conferentie over huiselijk geweld en seksueel misbruik, waar andere instellingen nadrukkelijk bij worden betrokken. Door middel van deze conferentie wordt gewerkt aan

versterking van de aanpak van huiselijk geweld in reformatorische kring en aan een goede ketenaanpak bij huiselijk geweld en seksueel misbruik. Bestaande en opgebouwde expertise wordt onderling uitgewisseld.

7. Preventie binnen kerken

Indien gewenst kunnen over huiselijk geweld en seksueel misbruik thema-avonden worden georganiseerd voor ambtsdragers en andere kerkelijk werkers, denk bijvoorbeeld aan jeugdwerkleiders. Daarbij wordt zoveel mogelijk aangesloten bij bestaande vormen van toerusting binnen de kerken. Door middel van deze bijeenkomsten kan worden gewerkt aan preventie van huiselijk geweld en seksueel misbruik. Het Ds. G.H. Kerstencentrum heeft reeds ervaring met het organiseren van classicale toerustingsavonden over dit onderwerp, daarvoor is veel belangstelling.

Bijlage 2: Begroting

Het project "Huiselijk geweld en seksueel misbruik" is voor de genoemde instellingen een extra taak in hun huidige takenpakket, waarvoor geen bekostiging voorhanden is. Daarom is het noodzakelijk dat er door de kerken als opdrachtgevers financiële middelen beschikbaar worden gesteld om het project uit te voeren. De begroting volgt hierna.

Uitgangspunten:

1. Er zijn eenmalige kosten en jaarlijkse kosten. Deze zijn hieronder apart in schema gezet;
2. Vanuit het Ds. G.H. Kerstencentrum, Schuilplaats en De Vluchtheuvel is per instelling één medewerker beschikbaar. Deze medewerkers volgen de cursus voor aandachtsfunctionaris huiselijk geweld.
3. De daadwerkelijke inzet wordt tegen het geldend tarief in rekening gebracht;
4. Een inzet van gemiddeld 90 uur per jaar, dit kan in de praktijk uiteraard hoger of lager uitvallen.
5. Voor de kostenverdeling wordt de volgende verdeling voorgesteld: 54% Ger. Gem., 33% HHK, 13% Ger. Gem. in Ned.

Kosten			
Eenmalige kosten			
	Uren	**Prijs**	**Kosten**
Inwerken / inlezen in materiaal door drie medewerkers (alle instellingen één). Zij volgen de cursus voor aandachtsfunctionaris kindermishandeling. Er wordt een plan van aanpak van het project opgesteld.	80	€ 90	€ 7.200
Scholingskosten			€ 2.500
	Totaal eenmalig		€ 9.700
Jaarlijkse kosten			
Uren op basis van werkzaamheden (incl. het informeren/toerusten)	90	€ 90	€ 8.100
4 x p.j. kleine advertentie kerkelijke bladen en/of schakeltje RD			€ 2.000
	Totaal jaarlijks		€ 10.100